

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
[kirjaamo.pohjois\(at\)avi.fi](mailto:kirjaamo.pohjois(at)avi.fi)

4.8.2020

Lausuntopyyntö PSAVI/3744/2017 ja HaV diaarinumero 1856-2020

**OUTOKUMPU CHROME OY, OUTOKUMPU STAINLESS OY, NOREX TORNIO OY,
REFELCO OY ja TAPOJÄRVI OY: Tornion tehtaiden toimintaa koskevien ympäristö- ja
vesitalouslupien tarkistaminen BAT-päätelmien vuoksi sekä näiden lupien muuttaminen**

Outokumpu Chrome Oy ja Outokumpu Stainless Oy hakevat parhaillaan Tornion tehtaiden toimintaa koskevien ympäristö- ja vesitalouslupien tarkistamista. Toiminta jatkuu nykyisessä laajuudessa, eikä lupahakemukseen sisälly uusia toimintoja.

Lähtökohta ympäristö- ja vesitalouslupien uusimiseen on EU komission täytäntöönpanopäätös (2012/135/EU), jossa veloitetaan rauta- ja terästeollisuutta käyttämään parhaita käytettävissä olevia teknikoita (BAT, "best available technology").

Mainituilla yhtiöillä on olemassa oleva aiemman suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission myöntämä lupa raakavedenottamiselle sekä toiminnassa syntyvien jätevesien johtamiselle mereen. Nykyisessä ympäristölupahankkeessa haetaan myös kyseisten lupien yhdistämistä päivittyvään ympäristölupaan.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio esittää seuraavat huomiot:

Suomalais-ruotsalainen rajajokisopimus ja eurooppalaiset tavoitteet

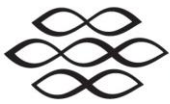
Rajajokisopimus Suomen ja Ruotsin välillä on rakennettu EU:n vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) perustalle. Rajajokisopimuksella on luotu edellytykset EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin ja tulvadirektiivin toimeenpanolle Tornion-Muonionjoen vesistöalueella. Rajajokisopimuksen 2 artiklassa todetaan, että erityistä huomiota on kiinnitettävä yhteisten pinta- ja pohjavesien tilatavoitteiden saavuttamiseen.

Vesien tila ja tilatavoitteet

Tehtaiden kuormitus vaikuttaa Haaparannan sekä Tornion edustan rannikkovesialueeseen, joka kuuluu suomalais-ruotsalaisen rajajokisopimuksen maantieteelliseen soveltamisalueeseen. EU:n vesipuitedirektiivin mukaan vesien ekologinen ja kemiallinen tila ei saa heikentyä. Uudet toiminnat eivät myöskään saa heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien hyvää tilaa, jos tila on tällä hetkellä arvioitu kohtalaiseksi tai huonoksi.

Tällä hetkellä Tornio-joen edustan merialue ei yllä hyvään ekologiseen tilaan, eikä hyvään kemialliseen tilaan. *Tornio ulko* -vesimuodostuman ekologinen tila on heikentynyt tyydyttävään aiemman hyvän sijaan. Sisempien vesimuodostumien, *Röyttä sisä* ja *Tornio sisä*, ekologinen tila on edelleen tyydyttävä.

Hyvän ekologisen tilan saavuttaminen Tornion edustan rannikkovesissä on vaikeaa ja se edellyttää huomattavaa kuormituksen vähentämistä sekä yhdyskuntien, teollisuuden että hajakuormituksen osalta. On tärkeää ottaa huomioon kokonaiskuormitus kaikista lähteistä. Suomessa on pidennetty määräaikaa kyseisten vesimuodostumien ekologisen tavoitetilan saavuttamiseen vuoteen 2027.

Haaparannan edustalla Ruotsin puolella *Katajafjärden* ja *Knivskärsfjärden* vesimuodostumien ekologinen tila on ollut hyvä edellisellä suunnittelukaudella (2010-2016). Nykyisellä suunnittelukaudella (2017-2021) kyseisten vesien tila on laskenut tyydyttävään. *Haparandafjärden* vesimuodostuma lähimpänä Outokummun tehtaita Ruotsin puolella ei tällä hetkellä saavuta hyvää ekologista- eikä kemiallista tilaa. Ruotsissa on asetettu ympäristölaatonormissa kyseisille vesimuodostumille tavoitteeksi hyvä ekologinen- ja kemiallinen tila vuodeksi 2021.

Viitaten Suomalais-ruotsalaiseen rajajokisopimukseen (artikla 15), rajajokikomissio korostaa, että rajan ylittävät vaikutukset tulisi ottaa huomioon. On myös tärkeää, ettei toiminnanharjoittaja vaaranna naapurivaltion mahdollisuuksia tavoittaa ympäristölaatonormeissa asetettuja tilatavoitteita. Lupahakemuksessa tulisi myös huomioida Ruotsin puolen vesienhallinnon tilatavoitteet.

Vuonna 2015 Euroopan unionin tuomioistuimen (EYTI) antama tuomio asiassa C461/13, ECLI:EU:C:2015:433 (Weser-tuomio) on antanut vesipuidedirektiivin tilatavoitteille selkeämmän merkityksen. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on pidättäydyttävä antamasta lupaa toiminnalle, joka mahdollisesti aiheuttaa vesien tilaluokituksen alenemisen, tai estää hyvän vesien tilan saavuttamisen. Weser-tuomio on käytännössä osoittanut, että vesipuidedirektiivin tilatavoitteet ovat juridisesti sitovia. Tämä on myös tullut ilmi päätöksessä KHO 2019:166, jossa suunniteltu biotuotetehdas ei saanut ympäristölupaa johtuen vesien ekologisen tilan vaarantamisesta.

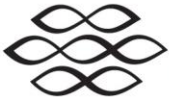
Vaelluskalat

Kalakantojen suojelu ja kestävä käyttö on keskeinen asia Suomalais-ruotsalaisessa rajajokisopimuksessa (2 artikla 2d). Tärkeimmät kalalajit Tornionjokisuun merialueella ovat lohi, taimen ja vaellussiika. Kutuvaelluksellaan lohet seuraavat usein merenpohjan uomia. Outokumpua lähinnä oleva merialue on yksi tärkeimmistä tunnetuista lohien vaellusreiteistä niiden matkalla kutualueilleen Tornionjoelle.

Tornionjoki on erityisen tärkeä joki Itämeren luonnonlohikannoille. LUKEn arvion mukaan kolmannes Itämerellä syönnösvaelluksella olevista noin 1,5 miljoonasta lohesta on syntynyt Tornionjoessa.

Lohen vaellusta ei saisi haitata kemiallisilla eikä fyysisillä esteillä. Outokummun toiminnan vaikuttavuuden arviointi ei voi siksi täysin perustua vaikutusalueen keskimääräiseen tarkasteluun, vaan sen pitäisi rajajokikomission näkemyksen mukaan olla alueellisesti tarkempaa, jotta vaikutukset lohien kutuvaellukseen voidaan arvioida. Korkeat hetkelliset päästöt voivat johtaa haitallisiin vaikutuksiin kalakantoihin, jotka vaeltavat kyseisen alueen läpi. Olisi siksi tärkeää seurata ja raportoida jätevesien pitoisuudet säännöllisesti. Jos pitoisuudet vaihtelevat voimakkaasti kausittain, olisi aiheellista ottaa näytteitä useammin kausina, jolloin korkeita pitoisuuksia esiintyy.

Ruotsin ympäristökaaren 7. luvun pykälässä 28a vaaditaan erityistä Natura-arviointia toiminnoille, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa ympäristöön tai lajeihin Natura 2000-alueella. Tämä on voimassa riippumatta siitä, onko toiminta maantieteellisesti Natura 2000-alueen sisällä tai sen ulkopuolella. Ruotsissa lohi kuuluu lajeihin, joilla on perusteltu alueen liittäminen Natura 2000-ohjelmaan. Hakijan täytyy siksi selvästi tuoda esille, miten toiminta vaikuttaa tai ei vaikuta lohien vaellukseen lähialueella sekä myös perustella miksi erityistä Natura-arviointia ei tarvita, jos niin arvioidaan.

Parempia aineistoja arvioimaan hukkalämmön vaikutuksia

Toiminnan arvellaan päästävän paljon lämpöä veteen. Jotta voitaisiin arvioida, miten tämä hukkalämpö vaikuttaa luontoympäristöön, pitää toiminnan harjoittajan kuvata lämpötilan muutokset vastaanottavassa vesistössä.

Lämpötilan muutokset ovat erityisen tärkeitä syksyisin kuteville kylmänveden lajeille kuten siialle ja muikulle. Pienikin nousu vesien lämpötilassa voi johtaa muutoksiin syksyllä kutevien lajien lisääntymisolosuhteissa, tai jopa lisääntymisen heikkenemiseen. Rannikolla kutevan siian ja muikun kutu- ja kasvualueet Outokummun vaikutusalueilla tulisi siksi kartoittaa ja raportoida.

Timo Jokelainen
puheenjohtaja

Johan Antti
varapuheenjohtaja

Simja Lempinen
sihteeri

TIEDOKSI
Norrbottenin lääninhallitus
Lapin ELY-keskus
Naturvårdsverket